MAKROIQTISODIY BARQARORLIK VA IQTISODIY O‘SISHNI TA’MINLASH OMILLARI

Xusainov Jahongir,
Urganch Innovatsion universiteti
“Iqtisod” kafedrasi dotsent v.b

Annotatsiya. *Mazkur maqolada makroiqtisodiy barqarorlik va iqtisodiy o‘sishning nazariy hamda amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Unda makroiqtisodiy barqarorlikning asosiy ko‘rsatkichlari, iqtisodiy o‘sishni ta’minlovchi omillar hamda davlat iqtisodiy siyosatining roli ilmiy asosda yoritilgan. Shuningdek, O‘zbekiston iqtisodiyotida olib borilayotgan islohotlar natijasida erishilayotgan makroiqtisodiy barqarorlik va o‘sish tendensiyalari tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari iqtisodiy siyosatni takomillashtirish hamda barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta’minlashga xizmat qiladi.*

Kalit so‘zlar: *makroiqtisodiy barqarorlik, iqtisodiy o‘sish, inflyatsiya, investitsiya, inson kapitali, innovatsiya, fiskal siyosat, monetar siyosat.*

Аннотация. *В данной статье анализируются теоретические и практические аспекты макроэкономической стабильности и экономического роста. Рассматриваются основные показатели макроэкономической стабильности, факторы, обеспечивающие экономический рост, а также роль государственной экономической политики. Особое внимание уделено анализу реформ в экономике Узбекистана и их влиянию на обеспечение устойчивого роста. Результаты исследования могут быть использованы для совершенствования экономической политики и обеспечения устойчивого развития.*

Ключевые слова: *макроэкономическая стабильность, экономический рост, инфляция, инвестиции, человеческий капитал, инновации, фискальная политика, монетарная политика.*

Abstract*. This article analyzes the theoretical and practical aspects of macroeconomic stability and economic growth. It examines the key indicators of macroeconomic stability, the main factors ensuring economic growth, and the role of state economic policy. Particular attention is paid to the economic reforms in Uzbekistan and their impact on sustainable development. The results of the study can be used to improve economic policy and ensure stable economic growth.*

Keywords: *macroeconomic stability, economic growth, inflation, investment, human capital, innovation, fiscal policy, monetary policy.*

Kirish. Hozirgi globallashuv sharoitida milliy iqtisodiyotlarning barqaror rivojlanishi va yuqori iqtisodiy o‘sish sur’atlarini ta’minlash muhim strategik vazifalardan biri hisoblanadi. Makroiqtisodiy barqarorlik mamlakat iqtisodiyotining tashqi va ichki omillarga bardosh bera olishi, inflyatsiya darajasining nazorat qilinishi, byudjet va to‘lov balansining muvozanatda bo‘lishi bilan belgilanadi. Shu nuqtai nazardan, iqtisodiy o‘sish va barqarorlik o‘zaro chambarchas bog‘liq bo‘lgan kategoriyalar sifatida qaraladi.

Mazkur tezisda makroiqtisodiy barqarorlik tushunchasi, uning asosiy ko‘rsatkichlari hamda iqtisodiy o‘sishni ta’minlovchi omillar ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi.

1. Makroiqtisodiy barqarorlik tushunchasi va uning ahamiyat. Makroiqtisodiy barqarorlik — bu iqtisodiyotning muvozanatli va izchil rivojlanishini ta’minlovchi holat bo‘lib, u quyidagi asosiy ko‘rsatkichlar orqali ifodalanadi:

- inflyatsiya darajasi;
- yalpi ichki mahsulot (YaIM) o‘sish sur’ati;
- ishsizlik darajasi;
- davlat byudjeti taqchilligi;
- tashqi savdo balansi. [4]

Barqaror makroiqtisodiy muhit investitsiyalarni jalb qilish, tadbirkorlikni rivojlantirish va aholining turmush darajasini oshirishda muhim rol o‘ynaydi. Shu bilan birga, iqtisodiy siyosatning samaradorligi aynan ushbu barqarorlik darajasi bilan belgilanadi.

2. Iqtisodiy o‘sishning nazariy asoslari. Iqtisodiy o‘sish — bu muayyan davr davomida mamlakatda ishlab chiqarilgan tovar va xizmatlar hajmining ortib borishi jarayonidir. Iqtisodiy o‘sishning asosiy nazariyalari quyidagilardan iborat:

- klassik o‘sish nazariyasi;
- neoklassik model (Solou modeli);
- endogen o‘sish nazariyasi. [1]

Neoklassik yondashuvga ko‘ra, iqtisodiy o‘sish kapital, mehnat va texnologiya omillariga bog‘liq. Endogen o‘sish nazariyasi esa bilim, innovatsiya va inson kapitalining rolini alohida ta’kidlaydi.

3. Iqtisodiy o‘sishni ta’minlovchi asosiy omillar

Zamonaviy iqtisodiyotda iqtisodiy o‘sish quyidagi omillar orqali ta’minlanadi:

a) Investitsiyalar hajmi va samaradorligi Investitsiyalar ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytiradi va yangi texnologiyalarni joriy etishga imkon yaratadi. Ayniqsa, to‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar iqtisodiyotga zamonaviy boshqaruv tajribasini olib kiradi.[6]

b) Inson kapitali Ta’lim, sog‘liqni saqlash va malaka oshirish tizimining rivojlanganligi mehnat unumdorligini oshiradi. Inson kapitaliga investitsiya qilish uzoq muddatli iqtisodiy o‘sishning muhim omili hisoblanadi.

c) Innovatsiya va texnologik taraqqiyot Ilmiy-texnik taraqqiyot ishlab chiqarish samaradorligini oshiradi. Raqamli iqtisodiyotga o‘tish, sun’iy intellekt va avtomatlashtirish jarayonlari iqtisodiy o‘sishga sezilarli ta’sir ko‘rsatmoqda.

d) Institutsional muhit Huquqiy tizim, mulk huquqining himoyasi, korrupsiyaning past darajasi iqtisodiy faoliyatni rag‘batlantiradi. Kuchli institutlar iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlaydi.

e) Tashqi iqtisodiy aloqalar. Eksport salohiyatining oshishi, xalqaro savdoda faol ishtirok etish iqtisodiy o‘sishni tezlashtiradi. Shu bilan birga, global iqtisodiy inqirozlar tashqi xavf sifatida namoyon bo‘ladi. [8]

4. Makroiqtisodiy siyosatning roli

Makroiqtisodiy barqarorlikni ta’minlashda davlat siyosati hal qiluvchi ahamiyatga ega. Bu jarayonda quyidagi siyosat turlari muhim:

- **fiskal siyosat** — davlat byudjeti orqali iqtisodiyotni tartibga solish;
- **monetar siyosat** — pul-kredit vositalari orqali inflyatsiyani nazorat qilish;
- **strukturaviy islohotlar** — iqtisodiyot tarmoqlarini modernizatsiya qilish.

To‘g‘ri olib borilgan iqtisodiy siyosat inflyatsiyani pasaytiradi, bandlikni oshiradi va iqtisodiy o‘sishni rag‘batlantiradi.

5. O‘zbekiston iqtisodiyotida barqarorlik va o‘sish tendensiyalari

So‘nggi yillarda O‘zbekistonda iqtisodiy islohotlar natijasida makroiqtisodiy barqarorlikni ta’minlash borasida muhim natijalarga erishilmoqda. Xususan:

- valyuta bozorining liberallashuvi;
- soliq tizimining takomillashtirilishi;
- investitsiya muhitining yaxshilanishi;
- sanoatni diversifikatsiya qilish. [10]

Mazkur islohotlar iqtisodiy o‘sish sur’atlarining barqarorligini ta’minlashga xizmat qilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, makroiqtisodiy barqarorlik va iqtisodiy o‘sish o‘zaro uzviy bog‘liq bo‘lgan jarayonlardir. Barqaror iqtisodiy muhit investitsiyalarni jalb qiladi, ishlab chiqarishni kengaytiradi va aholining farovonligini oshiradi. Iqtisodiy o‘sishni ta’minlash esa o‘z navbatida innovatsiyalarni joriy etish, inson kapitalini rivojlantirish va samarali davlat siyosatini amalga oshirishni talab etadi.

Zamonaviy sharoitda iqtisodiy siyosatni ilmiy asosda yuritish, global iqtisodiy tendensiyalarni hisobga olish hamda milliy manfaatlarni himoya qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois, makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash va iqtisodiy o‘sishni jadallashtirish har bir davlatning ustuvor vazifalaridan biri bo‘lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Samuelson P.A., Nordhaus W.D. **Economics**. – New York: McGraw-Hill, 2010. – 620 p.
2. Mankiw N.G. **Macroeconomics**. – New York: Worth Publishers, 2019. – 608 p.
3. Blanchard O. **Macroeconomics**. – Boston: Pearson Education, 2021. – 580 p.
4. Todaro M.P., Smith S.C. **Economic Development**. – Boston: Pearson, 2020. – 860 p.
5. Barro R.J., Sala-i-Martin X. **Economic Growth**. – Cambridge: MIT Press, 2004. – 654 p.
6. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti farmon va qarorlari to‘plami. – Toshkent, 2022.
7. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi ma’lumotlari. – Toshkent, 2023.

8. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki hisobotlari. – Toshkent, 2023.
9. Krugman P., Wells R. **Macroeconomics**. – New York: Worth Publishers, 2018. – 550 p.
10. Stiglitz J.E. **Economics of the Public Sector**. – New York: W.W. Norton, 2015. – 720 p.